

Od vrtca do skupnosti: vzgoja za trajnostni razvoj v vsakdanji praksi

Aleksandra Šindić

*Univerza v Banja Luki,
Filozofska fakulteta
aleksandra.sindic-radic@ff.unibl.org*

Jurka Lepičnik Vodopivec

*Univerza na Primorskem,
Pedagoška fakulteta
jurka.lepicnik@pef.upr.si*

Nikolina Ogorelac

*Študentka Univerze v Banja Luki,
Filozofske fakultete
nikolina.ogorelac@student.ff.unibl.org*

Koncept trajnostnega razvoja, ki vsebuje okoljsko, socialno in ekonomsko dimenzijo, je zastopan v številnih sodobnih definicijah in raziskavah o trajnosti ter vzgoji za trajnostni razvoj. Vzgoja za trajnost je večdimenzionalni konstrukt, ki vključuje okoljsko, socialno in ekonomsko dimenzijo, ki skupaj prispevajo k oblikovanju sinergičnega razmerja med posameznikom, družbo in naravo ter imajo ključno vlogo pri oblikovanju družbeno odgovornih posameznikov. Z vzgojo za trajnostni razvoj je treba začeti že v predšolskem obdobju, saj zgodnje oblikovanje vrednot, stališč in navad pomembno vpliva na trajnostno naravnost posameznika v kasnejših življenjskih obdobjih. Cilj raziskave je bil preučiti specifičnosti izvedbe vzgoje za trajnostni razvoj v vrtcu s poudarkoma na ugotavljanju razširjenosti in razlik med načrtovanimi ter spontanimi dejavnostmi in vključevanju lokalne skupnosti v njihovo izvedbo. Uporabljena je kombinirana metoda pedagoškega raziskovanja. V raziskavo je bilo vključenih 110 vzgojiteljic in vzgojiteljev. Podatki za kvantitativni del so zbrani z anketiranjem, kvalitativni vpogled pa je zagotovljen s kvalitativno analizo odgovorov, pridobljenih v fokusni skupini osmih udeležencev. Rezultati kvantitativne analize so pokazali, da se vzgoja za trajnostni razvoj pomembno pogosteje izvaja znotraj vrtca, medtem ko so participativne dejavnosti z lokalno skupnostjo manj pogoste. Kvalitativni podatki so razkrili, da vzgojitelji pogosto izkoristijo vsakodnevne priložnosti za spodbujanje trajnostnega vedenja, vendar primanjkuje sistemska podpora znotraj vrtcev in širše. Čeprav je pomen vzgoje za trajnost v vrtcih vedno prepoznavnejši, ostajajo izzivi in priložnosti pri zagotavljanju doslednega izvajanja ter optimalnega vključevanja trajnostne vzgoje v vrtec in sodelovanja z lokalno skupnostjo pri tem.

Ključne besede: vzgoja za trajnostni razvoj, vrtec, načrtovane in spontane dejavnosti, participativne dejavnosti, lokalna skupnost

 © 2025 Aleksandra Šindić, Nikolina Ogorelac
in Jurka Lepičnik Vodopivec
<https://doi.org/10.26493/978-961-293-538-2.4>

Uvod

Trajnostni razvoj postaja vse pomembnejši koncept v vzgoji in izobraževanju, zlasti v predšolskem obdobju, kjer se skozi vzgojno-izobraževalne procese postavljajo temelji za oblikovanje družbeno odgovornih posameznikov (UNESCO, 2017). Poleg neposrednega dela z otroki vrtec prevzema tudi vlogo središča za spodbujanje vrednot trajnostnega razvoja v širši družbeni skupnosti. S tem se otrokom omogoča razvoj zavesti o lastnem vplivu na družbene, okoljske in ekonomske procese ter dolgoročno krepi vpliv vzgoje in izobraževanja na skupnost (Siraj-Blatchford, 2009; Tilbury, 2011).

Vzgoja za trajnostni razvoj zajema tri temeljne dimenzije: okoljsko, socialno in ekonomsko (Višnjić Jevtić idr., 2022; Šindić, Višnjić Jevtić idr., 2022), ki skupaj prispevajo k oblikovanju sinergičnega razmerja med posameznikom, družbo in naravo (Borg in Pramling Samuelsson, 2022). V zgodnjem otroštvu socialna dimenzija trajnostnega razvoja podpira razvoj empatije, sodelovanja, vključenosti ter trajnostnega vedenja (UNICEF, 2018; UNESCO 2017). Vzgojitelji pri tem delujejo kot posredniki med abstraktnimi koncepti trajnostnega razvoja in konkretnimi dejavnostmi, ki jih otroci lahko izvajajo v vsakdanjem življenju. Njihova vloga ni zgolj izobraževalna, temveč tudi vzgojna, saj s svojimi interakcijami z otroki oblikujejo temelje prihodnjih državljanskih in etičnih stališč (Davis in Elliott, 2014). Tako vzgojitelj prispeva tudi k ustvarjanju spodbudnega okolja, ki podpira vrednote trajnostnega razvoja (Davis, 2015). Skozi vsakodnevne dejavnosti in interakcije z otroki vzgojitelji uporabljajo različne pedagoške pristope z namenom spodbujanja kritičnega mišljenja ter ravnanja otrok v skladu z načeli trajnostnega razvoja. Na ta način se v vrtcu postopoma gradi kultura trajnostnega razvoja (Siraj-Blatchford, 2009), saj vrtci prevzemajo ključno vlogo ne le pri vzgoji otrok, temveč tudi pri širjenju načel trajnostnega razvoja v lokalni skupnosti, pri čemer medgeneracijsko sodelovanje predstavlja eno od temeljnih predpostavk (Šindić, Partalo idr., 2022).

Z nenasilnim delovanjem znotraj medgeneracijskih gibanj je mogoče uveljavljati okoljsko in podnebno pravičnost ter družbeno in kulturno pravičnost, kar predstavlja pomemben primer otroškega vpliva in delovanja na okolje (Engdahl in Furu, 2022). Tako se poudarja, da bi morala biti vzgoja za trajnostni razvoj v zgodnjem otroštvu umeščena v središče dialoga med različnimi generacijami, deležniki in skupinami v družbi (Elliott idr., 2020).

Marija Brajčić in Dubravka Kuščević (2023) poudarjata pomen ohranjanja kulturne dediščine v okviru vzgoje za trajnostni razvoj. Avtorici ugotavljata, da se z vključevanjem lokalnega znanja in kulturnih vrednot v izvedbo vzgoje

za trajnostni razvoj otrokom omogoča globlja povezanost s tradicijo in z dediščino, kar krepi njihovo zavest o trajnostnem razvoju tako v lokalnem kot tudi v globalnem kontekstu.

Aleksandra Šindić in Jurka Lepičnik Vodopivec (2025) sta v raziskavi o specifičnosti metodoloških pristopov za trajnostni razvoj v vrtcih v Sloveniji s faktorsko analizo identificirali tri dejavnike: načrtovane in participativne dejavnosti za okoljsko, ekonomsko in socialno dimenzijo trajnosti (F1), spodbujanje socialne trajnosti skozi vsakodnevne medvrstniške interakcije (F2) ter spodbujanje trajnostnega vedenja skozi vsakodnevne rutine (F3). Prvi dejavnik predstavlja ključni okvir za izvedbo vzgoje za trajnostni razvoj v vrtcu, medtem ko druga dva prispevata k njegovemu uresničevanju preko socialnih interakcij in vsakodnevne rutine. Rezultati raziskave Aleksandre Šindić idr. (2025) ter Aleksandre Šindić idr. (v tisku) kažejo na specifičnosti metodoloških pristopov vzgoje za trajnostni razvoj v vrtcu, ki se izvajajo na mikro- in makroravni. Medtem ko prvi izpostavljeni pristop zajema dejavnosti, tesno povezane z vsakodnevnimi interakcijami v skupini, drugi vključuje participativne dejavnosti, ki vrtec povezujejo s širšo družbeno skupnostjo. Rezultati druge raziskave (Lepičnik Vodopivec in Šindić, 2025) kažejo na povezanost vseh treh dimenzij trajnostnega razvoja v vzgojno-izobraževalnem procesu, pri čemer se v vrtcih, ki so vključeni v program ekovrtcev, bolj izpostavljena vzgoja za trajnostni razvoj ter se cilji slednje dosežejo optimalneje.

Eden izmed izzivov pri uresničevanju vzgoje za trajnostni razvoj v vrtcu je vprašanje, ali so dejavnosti načrtovane ali spontane. Raziskave nakazujejo, da sta okoljska in ekonomska dimenzija trajnostnega razvoja pogostejše načrtovani, medtem ko je socialna dimenzija večinoma spontana in se uresničuje skozi vsakodnevne interakcije med otroki ter med otroki in vzgojitelji, pri čemer imajo pomembno vlogo tudi participativne dejavnosti, izvedene v sodelovanju s širšo skupnostjo (Šindić in Lepičnik Vodopivec, 2025).

Sodobne raziskave kažejo, da ima vzgoja za trajnostni razvoj v vrtcih dolgoročno pozitivne učinke na razvoj okoljske osveščenosti in razvoj odgovornega družbenega vedenja otrok (Wals, 2023; Lepičnik Vodopivec in Šindić, 2025). Kljub temu pa še vedno obstajajo izzivi pri oblikovanju strategij, ki bodo omogočile vključevanje in povezovanje vseh dimenzij trajnostnega razvoja v vrtcu. Zato je pomembno raziskati, v kolikšni meri je vzgoja za trajnostni razvoj načrtovana in v kolikšni meri spontana, kako se lahko le-to izboljša z okrepljenim sodelovanjem z lokalno skupnostjo in kako se okrepijo participativne dejavnosti (Tilbury, 2011).

V pričujočem delu smo si prizadevali preučiti in analizirati specifičnosti izvedbe vzgoje za trajnostni razvoj v vrtcih, s posebnim poudarkom na preu-

čevanju razlik med načrtovanimi in spontanimi dejavnostmi. Zanimalo nas je tudi, v kolikšni meri vrtci vključujejo lokalno skupnost v izvajanje dejavnosti vzgoje za trajnostni razvoj ter katere strategije lahko prispevajo h krepitvi tega procesa.

Metodologija

V raziskavi smo uporabili kombiniran metodološki pristop, ki je vključeval kvantitativno in kvalitativno analizo, z namenom globljega razumevanja izvajanja vzgoje za trajnostni razvoj v vrtcu.

Cilj raziskave je bil preučiti specifičnosti izvedbe vzgoje za trajnostni razvoj v vrtcu s poudarkom na ugotavljanju razširjenosti in razlik med načrtovanimi ter spontanimi dejavnostmi in vključevanju lokalne skupnosti v njihovo izvedbo.

Hipotezi

Iz tako zastavljenega cilja sta bili oblikovani dve raziskovalni hipotezi:

- H1 Obstajajo razlike v izvedbi vzgoje za trajnostni razvoj v ožjem kontekstu vrtca in skozi participativne dejavnosti (v sodelovanju s širšo skupnostjo).
- H2 Obstajajo razlike v pogostosti med načrtovanimi ali spontanimi dejavnostmi vzgoje za trajnostni razvoj.

Vzorec

Kvantitativna raziskava je bila izvedena leta 2024 na vzorcu 110 vzgojiteljev iz različnih vrtcev. Vzorec je bil izbran namensko, pri čemer so bili izbrani vzgojitelji, ki so imeli izkušnje z izvajanjem dejavnosti, povezanih z vzgojo za trajnostni razvoj.

Za namen kvalitativnega dela raziskave smo k sodelovanju povabili skupino osmih vzgojiteljev. Na podlagi ugotovitev kvantitativnega dela raziskave smo oblikovali štiri vprašanja za fokusno skupino z namenom, da bi globlje razjasnili razumevanje praks vzgoje za trajnostni razvoj, še zlasti načrtovane in spontane dejavnosti te vzgoje, ter identifikacijo strategij, ki jih uporabljajo vzgojitelji za izboljšanje sodelovanja z lokalno skupnostjo.

Nekatere značilnosti vzorca so prikazane v preglednici 1.

Instrumenti in postopek

Za potrebe kvantitativne analize je bil uporabljen anketni vprašalnik, ki je vseboval vprašanja zaprtega tipa in Likertovo lestvico, s katerimi so bili zbrani

Preglednica 1 Struktura vzorca

Kategorija	Postavka	f	f (%)
Leta delovnih izkušenj	Do 10 let	58	52,7
	Od 10 do 20 let	34	30,9
	od 20 do 30 let	16	14,5
	Več kot 30 let	2	1,8
	Skupaj	110	100,0
Spol	Ženski	109	99,1
	Moški	1	0,9
	Skupaj	110	100,0
Starostno obdobje otrok v skupini	Od 1 do 2 let	6	5,5
	Od 2 do 3 let	10	9,1
	Od 1 do 3 let	13	11,8
	Od 3 do 4 let	23	20,9
	Od 4 do 5 let	13	11,8
	Od 5 do 6 let	25	22,7
	Od 3 do 6 let	20	18,2
	Skupaj	110	100,0

podatki o pogostosti in načinih izvajanja dejavnosti vzgoje za trajnostni razvoj v vrtcu. Likertova lestvica je bila petstopenjska, pri čemer so vrednosti pomenile: 1 – nikoli, 2 – enkrat ali nekajkrat letno, 3 – enkrat ali nekajkrat mesečno, 4 – enkrat ali nekajkrat tedensko, 5 – vsakodnevno.

Izhodišče za pripravo vprašalnika je bila kvalitativna lestvica Environmental Rating Scale for Sustainable Development in Early Childhood (World Organization for Early Childhood, 2019), ki smo jo dopolnili s sodobnimi priporočili in spoznanji o vzgoji za trajnostni razvoj (UNESCO, 2017).

Veljavnost in zanesljivost vprašalnika sta bili preverjeni v raziskavah v več državah (Šindić in Lepičnik, 2025; Lepičnik in Šindić, 2025; Šindić idr. 2025; Šindić idr., v tisku). Instrument je vseboval skupaj 22 postavk, ki so bile uporabljene za zbiranje podatkov o zastopanosti različnih strategij, podpori, organizaciji in izvedbi dejavnosti za spodbujanje okoljskih (sedem postavk), socialnih (osem postavk) ter ekonomskih (sedem postavk) dimenzij trajnostnega razvoja v vrtcu. Nekatere postavke so zajemale spontano izvedene dejavnosti (osem postavk), druge pa vnaprej načrtovane (14 postavk). Primer postavke, ki se nanaša na spontano izvajanje vzgoje za trajnostni razvoj: »Otroke spodbujam k reševanju konfliktov, ko se pojavijo, s spodbujanjem nenasilne komunikacije in strpnosti«. Primeri izjav, ki se nanašajo na načrtovano izvajanje vzgoje za trajnostni razvoj: »Organiziram projekte (aktivnosti) sajenja

različnih sadik (zelenjave, rož, okrasnih rastlin itd.)«; »Organiziram obiske narave, da otroci neposredno doživijo naravno okolje in začutijo povezanost z njo«. Od skupno 22 postavk se jih je 14 nanašalo na dejavnosti, izvedene v okviru vrtca, osem pa na participativne dejavnosti, izvedene v sodelovanju z lokalno skupnostjo. Primer postavke, ki se nanaša na dejavnosti, izvedene v okviru vrtca: »Med vsakodnevnimi rutinskimi dejavnostmi opozarjam otroke na pomen ločevanja odpadkov«. Primer postavke, ki se nanaša na participativne dejavnosti: »Organiziram nekatere dejavnosti, ki spodbujajo medgeneracijsko solidarnost (obiski domov za starejše občane, obiski starih staršev v vrtcu ipd.)«. Izračunana Cronbachova alfa-vrednost za ta instrument v naši raziskavi je znašala 0,918, kar kaže na visoko zanesljivost in notranjo konsistentnost.

Za kvalitativni del raziskave smo pripravili štiri skupine vprašanj za diskusijo v fokusni skupini, ki so omogočila strukturirano razpravo o zaznavanju pomena in izzivov vzgoje za trajnostni razvoj ter strategijah za vključevanje lokalne skupnosti v ta proces. Vprašanja za diskusijo smo zasnovali na podlagi rezultatov in ugotovitev kvantitativnega dela raziskave, z namenom boljšega razumevanja in globljega vpogleda v preučevani fenomen. Pripravljena vprašanja za fokusno skupino:

1. Kako v vašem vrtcu načrtujete in izvajate dejavnosti vzgoje za trajnostni razvoj in katere teme ali oblike aktivnosti so najpogostejše vključene v načrtovanje?
2. Kako pogosto se pri vašem vsakdanjem delu z otroki pojavijo spon-tane priložnosti za obravnavo tem, povezanih s trajnostnim razvojem? Lahko navedete primer take situacije?
3. Katere dejavnosti vzgoje za trajnostni razvoj izvajate v sodelovanju z lokalno skupnostjo (npr. s starši, z organizacijami, občino)? Katere ovire zaznavate pri tem?
4. Kaj bi po vašem mnenju pripomoglo k boljši načrtovani in sistematični izvedbi dejavnosti za trajnostni razvoj, tako znotraj vrtca kot v sodelo-vanju z lokalnim okoljem?

Fokusna skupina je potekala preko spleta, pridobljeni podatki pa so bili analizirani s pomočjo tematske analize.

Obdelava podatkov

Kvantitativni podatki so bili analizirani z uporabo deskriptivne in inferenčne statistike. V okviru inferenčne statistike je bil uporabljen *t*-test za odvisne

vzorke (angl. *paired-samples t-test*) za ugotavljanje statistično pomembnih razlik v izvedbi vzgoje za trajnostni razvoj med vzgojitelji. Kvalitativni podatki, pridobljeni v fokusni skupini, so bili analizirani s pomočjo tematske analize, pri čemer so bili identificirani ključni izzivi pri izvajanju trajnostnih dejavnosti v vrtcih in širši skupnosti. Uporaba kombiniranega raziskovalnega pristopa je omogočila celostno in poglobljeno razumevanje obravnavane problematike.

Rezultati raziskave

Preverjanje hipoteze H1

S pomočjo hipoteze H1 smo preučevali razlike v izvedbi dejavnosti trajnostnega razvoja znotraj vrtca in v sodelovanju z lokalno skupnostjo. Kvantitativna analiza, izvedena s *t*-testom parnih vzorcev, je pokazala statistično značilne razlike ($p < 0,001$) med obema kontekstoma (preglednica 2). Izračunane aritmetične sredine kažejo, da je bila vzgoja in izobraževanje za trajnost pomembneje prisotna v vrtčevskem okolju ($M = 4,77$; $SD = 0,42$), kar nakazuje, da vzgojitelji vzgojo za trajnostni razvoj izvajajo skozi vsakodnevne interakcije v skupini.

Po drugi strani pa so participativne dejavnosti, ki vključujejo tudi lokalno skupnost, precej manj pogoste ($M = 3,12$; $SD = 0,87$), kar pomeni, da so bile dejavnosti v sodelovanju z lokalno skupnostjo izvajane občasno.

T-test (preglednica 2) je potrdil visoko statistično značilnost razlike ($t = 18,65$; $p < 0,001$), s čimer je bilo potrjeno, da se v vrtcu pogostejše izvajajo dejavnosti vzgoje za trajnostni razvoj znotraj vrtca kot v sodelovanju s širšo skupnostjo.

Kvalitativni izsledki fokusne skupine za hipotezo H1

Rezultati fokusne skupine dodatno podpirajo te ugotovitve. Vzgojitelji so poudarili, da so dejavnosti vzgoje za trajnostni razvoj v sodelovanju z lokalno skupnostjo redke in so odvisne od pobud vodstva vrtca in/ali zunanjih dejavnikov (npr. lokalnih organizacij). Nekateri vzgojitelji so omenili, da so poskušali projekte izvesti v sodelovanju z lokalno skupnostjo, vendar so naleteli na

Preglednica 2 Razlike v izvedbi dejavnosti za trajnostni razvoj v kontekstu vrtca in v sodelovanju z lokalno skupnostjo (Paired Samples Statistics)

Dejavnosti VTR	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
V kontekstu vrtca	110	4,77	0,42		
Participativne*	110	3,12	0,87	18,65	<0,001

Opombe *V sodelovanju z lokalno skupnostjo.

pomanjkanje institucionalne in logistične podpore. Ena od udeleženk fokusne skupine je izjavila: »Radi bi imeli več dejavnosti v lokalnem okolju, vendar pogosto nismo prepričani, kako jih organizirati in ali imamo podporo vodstva vrtca.«

Vsi udeleženi vzgojitelji se strinjajo, da je treba participativne aktivnosti natančno in podrobno načrtovati. Rezultati fokusne skupine kažejo na potrebo po okrepitvi institucionalne in logistične podpore, da bi omogočili pogostejše vključevanje lokalne skupnosti v proces izvedbe vzgoje za trajnostni razvoj.

Preverjanje hipoteze H2

S hipotezo H2 smo preverjali, ali obstajajo razlike med načrtovanim in spontanimi dejavnostmi vzgoje za trajnostni razvoj. Kvantitativna analiza je pokazala, da je vzgoja za trajnostni razvoj pogostejše vključena v spontane vsakodnevne dejavnosti kot načrtovane dejavnosti.

Izračunane aritmetične sredine so pokazale, da so bile spontane dejavnosti precej pogostejše ($M = 4,44$; $SD = 0,52$), kar pomeni, da so vzgojitelji pogosto izkoristili vsakodnevne priložnosti v prid vzgoji za trajnostni razvoj. Načrtovane dejavnosti so bile manj zastopane ($M = 3,13$; $SD = 0,78$), kar nakazuje, da je vzgoja za trajnostni razvoj v vrtcu še vedno premišljena in načrtovana. Statistični test je potrdil pomembno razliko ($t = -19,18$; $p < 0,001$), kar pomeni, da se vzgoja za trajnostni razvoj izvaja pretežno spontano (preglednica 3).

Kvalitativni izsledki fokusne skupine za hipotezo H2

Udeleženci fokusne skupine so potrdili, da se spontane dejavnosti vzgoje za trajnostni razvoj pogosto uresničujejo v vsakodnevnih situacijah, kot so sprehodi v naravi, okoljske igre ali pogovori o ločevanju odpadkov, njihovi ponovni uporabi, zdravi prehrani ipd. Ena vzgojiteljica je navedla primer: »Ko smo se sprehajali po parku, so otroci opazili smeti in spontano vprašali, zakaj ljudje mečejo smeti. To smo izkoristili za pogovor o varovanju okolja in načrtovali ter izvedli majhno akcijo čiščenja.« Vzgojitelji so izpostavili tudi pomanjkanje primernih gradiv za vzgojitelje, ki bi jim pomagala, da bi bila

Preglednica 3 Razlike v načrtovanih in spontanah dejavnostih vzgoje za trajnostni razvoj (Paired Samples Statistics)

Dejavnosti VTR	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Načrtovane	110	3,13	0,78		
Spontane	110	4,44	0,52	-19,18	<0,001

vzgoja za tajnostni razvoj v vrtcu načrtovana, sistematična in vsebinsko bogata. Tako se vzgoja za trajnostni razvoj pogosto izvaja *ad hoc*, ne da bi jo vzgojitelji preišli in načrtno vključevali v izvedbeni kurikulum.

Diskusija

Vrtci imajo pomembno vlogo pri vzgoji in izobraževanju otrok pa tudi pri širjenju načel trajnosti skozi sodelovanje s starši in z lokalno skupnostjo (Siraj-Blatchford, 2009). Vendar pa rezultati naše raziskave kažejo, da se vzgoja za trajnostni razvoj večinoma izvaja znotraj vrtcev, medtem ko so participativne dejavnosti z lokalno skupnostjo manj pogoste, kar kaže na zamujene priložnosti za krepitev participativnih dejavnosti in medgeneracijskega dialoga (Engdahl in Furu, 2022; Elliott idr., 2020). Da so participativne dejavnosti v kontekstu izvajanja vzgoje za trajnost v zgodnjem otroštvu premalo zastopane, potrjujejo rezultati številnih sodobnih raziskav (Engdahl in Furu, 2022; Šindić in Lepičnik Vodopivec, 2025; Šindić idr., v tisku). Dobljeni rezultati kažejo, da se vzgoja za trajnostni razvoj izvaja pretežno znotraj vrtčevskega konteksta, medtem ko je sodelovanje z lokalno skupnostjo premalo zastopano. Ta rezultat poudarja potrebo po močnejšem povezovanju vrtcev z lokalnimi akterji – starši, organizacijami civilne družbe in javnimi institucijami –, da bi omogočili večjo integracijo načel trajnostnega razvoja v širše družbeno okolje.

Prav tako dejstvo, da se vzgoja za trajnostni razvoj večinoma odvija skozi spontane in ne skozi vnaprej načrtovane dejavnosti, kaže na potrebo po boljši sistemski podpori in strokovnem usposabljanju vzgojiteljev. Podobno rezultati raziskav v slovenskih vrtcih kažejo, da so spontane dejavnosti, izvedene za spodbujanje socialne trajnosti skozi vsakodnevne medvrstniške interakcije in spodbujanje trajnostnega vedenja skozi vsakodnevne rutine, pogostejše od vnaprej načrtovanih dejavnosti vzgoje za trajnostni razvoj (Šindić in Lepičnik Vodopivec, 2025). Načrtovanje dejavnosti bi omogočilo celovitejši pristop, v katerem bi se okoljska, socialna in ekonomska dimenzija trajnosti integrirale na strukturiran način.

Ti rezultati so skladni s preteklimi raziskavami (npr. Engdahl in Furu, 2022; Tilbury, 2011; Višnjić Jevtić idr., 2022), ki poudarjajo, da so trije izmed ključnih izzivov pri vzgoji za trajnostni razvoj prav pomanjkanje koordinacije med institucijami, pomanjkanje strategij za sistematično izvajanje teh vsebin ter pomanjkljiva usposobljenost vzgojiteljev.

Zaključek

Rezultati te raziskave potrjujejo, da se vzgoja za trajnostni razvoj v vrtcu izvaja pretežno znotraj vrtcev, medtem ko je sodelovanje z lokalno skupnost-

jo znatno manj zastopano. Kvalitativni izsledki kažejo, da so participativne aktivnosti z lokalno skupnostjo večinoma odvisne od iniciative posameznih vzgojiteljev in vodstva vrtcev, medtem ko formalne strategije za sistematično vključevanje lokalnih akterjev in staršev niso dovolj razvite. Ti rezultati nakazujejo potrebo po močnejši institucionalni podpori in razvoju strateškega pristopa, ki bi omogočil integracijo vseh dimenzij trajnosti ne samo znotraj vrtcev, temveč tudi v širši družbeni skupnosti.

Prav tako je raziskava pokazala, da se trajnostni razvoj v vrtcu pogosteje izvaja skozi spontane kot skozi vnaprej načrtovane dejavnosti. Čeprav spontano učenje otrokom omogoča, da skozi vsakodnevne situacije razvijajo okoljsko in socialno zavest, lahko pomanjkanje sistematičnega pristopa vodi do fragmentirane uporabe načel trajnostnega razvoja. Zato je pomembno zagotoviti dodatne vire in usposabljanja za vzgojitelje, da bi zagotovili doslednejše načrtovanje in izvajanje dejavnosti, povezanih s trajnostjo.

Zaključimo lahko, da čeprav je pomen vzgoje za trajnostni razvoj v vrtcih vse bolj prepoznan, še vedno obstajajo izzivi pri njegovi dosledni in celostni izvedbi. Ti izsledki poudarjajo potrebo po sistemskih spremembah, ki bi omogočile širšo in dolgoročnejšo uporabo načel trajnosti v vrtcih ter njihovi lokalni skupnosti. Predšolska vzgoja lahko s krepitvijo otroškega delovanja s participativnimi aktivnostmi in sodelovanjem z različnimi družbenimi akterji igra ključno vlogo pri oblikovanju bodočih državljanov, ki se zavedajo globalnih izzivov in so sposobni aktivno prispevati k trajnostnejši družbi.

Zahvala

Prispevek je nastal v okviru bilateralnega projekta (BI-BA/24-25-013; 19/6-020/966-1-1/23) Spodbujanje trajnostnega razvoja skozi vseživljenjsko učenje/Podrška održivom razvoju kroz cjeloživotno učenje in raziskovalne programske skupine P5-0444 Vseživljenjsko učenje za trajnostno družbo prihodnosti.

Literatura

- Borg, F., in Pramling Samuelsson, I. (2022). Preschool children's agency in education for sustainability: The case of Sweden. *European Early Childhood Education Research Journal*, 30(1), 147–163.
- Brajčić, B., in Kušević, D. (2023). Cultural heritage and sustainability in education. *Journal of Cultural Studies*, 15(1), 120–132.
- Davis, J. (2015). *Young children and the environment: Early education for sustainability*. Cambridge University Press.
- Davis, J., in Elliott, S. (Ur.). (2014). *Research in early childhood education for sustainability: International perspectives and provocations*. Routledge.
- Elliott, S., Årlemalm-Hagsér, E., in Davis, J. (Ur.). (2020). *Researching early child-*

- hood education for sustainability: *Challenging assumptions and orthodoxies*. Routledge.
- Engdahl, I., in Furu, A. (2022). Early childhood education: A vibrant arena in the complex transformation of society towards sustainability. *International Journal of Early Childhood*, 54(1). <https://doi.org/10.1007/s13158-022-00323-0>
- Lepičnik Vodopivec, J., in Šindić, A. (2025). Early childhood education for sustainability in preschools with eco-programs: Implementation and learning outcomes. *Journal of Baltic Science Education*, 24(1), 133–148.
- Siraj-Blatchford, J. (2009). Sustainability in early childhood education. *Early Childhood Research and Practice*, 11(1). <https://doi.org/10.1007/BF03168875>
- Šindić, A., in Lepičnik Vodopivec, J. (2025). Key factors among preschool teachers in promoting sustainable development in early childhood education. *International Journal of Instruction*, 18(2), 361–380.
- Šindić, A., Partalo, D., in Ličen, N. (2022). Predictors of intergenerational learning in kindergarten. *Nova prisutnost*, 20(2), 375–387.
- Šindić, A., Višnjić Jevtić, A., in Lepičnik Vodopivec, J. (2025). ECEfS from kindergarten to community: Children as agents of change in education for sustainable development. *International Journal of Early Childhood*. <https://doi.org/10.1007/s13158-025-00432-6>
- Šindić, A., Višnjić Jevtić, A., in Lepičnik Vodopivec, J. (V tisku). Different approaches to early childhood education for sustainability from the preschool teacher's perspective. *Metodički ogledi*.
- Šindić, A., Višnjić Jevtić, A., Pribišev Beleslin, T., in Lepičnik Vodopivec, J. (2022). Education for sustainable development in three early childhood education contexts: Perspectives of educators from Bosnia and Herzegovina, Croatia, and Slovenia. V A. Višnjić Jevtić (ur.), *Promjene u RPOO-u: RPOO kao promjena u odgoju i obrazovanju kao odgovor na novo normalno* (str. 144–154). OMEP Hrvatska.
- Tilbury, D. (2011). *Education for sustainable development*. UNESCO.
- UNESCO. (2017). *Education for sustainable development goals: Learning objectives*. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000247444>
- UNICEF. (2018). *Annual report 2017*.
- Višnjić Jevtić, A., Lepičnik Vodopivec, J., Pribišev Beleslin, T., in Šindić, A. (2022). Unmasking sustainability in ECE: Teachers' voices from Bosnia and Herzegovina, Croatia and Slovenia. *International Journal of Early Childhood*, 54(1), 119–137.
- Wals, A. E. (Ur.). (2023). *Social learning towards a sustainable world: Principles, perspectives, and praxis*. Brill.
- World Organization for Early Childhood. (2019). *Environmental rating scale for sustainable development in early childhood*. https://worldomep.org/index.php?page=view%pg=1%idx=289%hCode=BOARD%bo_idx=16%sfll=%stx=%cat

From Preschool to the Local Community: Practicing Education for Sustainable Development Daily

The concept of sustainable development, which encompasses environmental, social, and economic dimensions, is featured in numerous contemporary definitions and research on sustainability and education for sustainable development. Education for sustainability, as a multidimensional construct, integrates environmental, social, and economic aspects, all of which contribute to fostering a synergistic relationship between the individual, society, and nature. This relationship plays a key role in shaping socially responsible individuals. Education for sustainable development should begin in preschool, as early development of values, attitudes, and habits significantly influences an individual's sustainability orientation in later stages of life. The aim of the research was to examine the specific characteristics of implementing education for sustainable development in kindergartens, with a focus on identifying the prevalence of and differences between planned and spontaneous activities, as well as the involvement of the local community in their implementation. A combined pedagogical research method was used. The study included 110 preschool teachers. Quantitative data were collected through surveys, while qualitative insights were gathered through a qualitative analysis of responses from a focus group of eight participants. The results of the quantitative analysis revealed that education for sustainable development is significantly more often implemented within the kindergarten, while participatory activities with the local community are less frequent. Qualitative data indicated that teachers often utilize everyday opportunities to encourage sustainable behaviour, although there is a lack of systemic support both within the kindergarten and more broadly. While the importance of education for sustainability in kindergartens is increasingly recognized, challenges and opportunities remain in ensuring consistent implementation and optimal integration of sustainability education within kindergartens, as well as in fostering collaboration with the local community.

Keywords: education for sustainable development, kindergarten, planned and spontaneous activities, participatory activities, local community